

ספרות עברית וכללית

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שלוש שעות.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

פרק ראשון:	מבחר יצירות מספרות העולם	—	50 נקודות
פרק שני:	נושאים בין-ז'אנריים	—	50 נקודות
	סך הכול	—	100 נקודות

בפרק הראשון יש שתי קבוצות של שאלות.

ענה על שאלה אחת מן הקבוצה הראשונה (26 נקודות),

ועל שאלה אחת מן הקבוצה השנייה (24 נקודות).

(סך הכול — 50 נקודות)

בפרק השני ענה על שאלה אחת (50 נקודות).

ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימת יצירות.

ד. הוראות מיוחדות: (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.

(2) אין להדגים באמצעות אותה היצירה בתשובות שונות.

(3) בתשובות בשאלון זה אין להדגים באמצעות יצירה שנלמדה בשתי היחידות הראשונות וביחידה השלישית.

(4) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.

לנבחנים אקסטרניים ונבחני משנה: תימסר רשימת יצירות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.

כתובת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון: מבחר יצירות מספרות העולם

(50 נקודות)

בפרק זה יש שתי קבוצות של יצירות. ענה על שאלה אחת בכל קבוצה לפי ההוראות.

קבוצה ראשונה

ענה על אחת מן השאלות 1-5 (26 נקודות).

נובלה

1. מיכאל קולהאס / פון־קלייסט

"אַל תְּהִי [תהיה] צְדִיק הַרְבֵּה". (קהלת, ז, ט"ז)

כיצד בא לידי ביטוי רעיון זה בעלילת הנובלה? הסבר והדגם את דבריך.

האם לדעתך רדיפת צדק מוחלט היא פסולה? הסבר את דבריך.

2. האף / גוגול

הפרק השלישי בנובלה מתחיל במילים: "הבלים גמורים מתחוללים בעולם. לפעמים אין שום סבירות כלל [...]".

תאר את ה"הבלים" הגמורים הבאים לידי ביטוי בנובלה, והסבר את תרומתם לבניית משמעותה.

3. מותו של איוון איליץ' / טולסטוי

האם לדעתך היצירה "מותו של איוון איליץ'" היא נובלה חברתית או נובלה פסיכולוגית העוסקת במצבו הנפשי והקיומי

של האדם, או שמא היא גם נובלה חברתית וגם נובלה פסיכולוגית? הסבר והדגם את דבריך.

4. הגלגול / קפקא

לפניך קטע מן הנובלה "הגלגול" ובו נקודת המבט של גרגור על אביו.

קרא את הקטע, וענה על השאלה שאחריו.

"[...] ובפנים זעופות, כנפי מעיל השרד הארוך שלו מופשלות לאחור וידיו בכיסי מכנסיו, ניגש אל גֶּרְגוֹר. הוא עצמו

לא ידע מן הסתם מה הוא מתכוון לעשות; ואף על פי כן הרים את רגליו גבוה גבוה, וגֶּרְגוֹר השתאה לגודלן העצום של סוליות נעליו. אבל רק לרגע, שהרי למן היום הראשון של חייו החדשים נודעה לו דעתו של האב, שיש לנהוג בו יד קשה".

מהו השלב בעלילת הנובלה שממנו לקוח קטע זה?

תאר את היחסים בין גרגור לאביו בנובלה כולה, והסבר את התרומה של יחסים אלה לבניית משמעות הנובלה.

5. מיכאל קולהאס / פון קלייסט; האף / גוגול; מותו של איוון איליץ' / טולסטוי; הגלגול / קפקא

תאר את ההתמודדות של היחיד באחת מן הנובלות האלה לנוכח הדורסנות של בעלי השררה או לנוכח התרחשויות המשבשות את שגרת חייו, והסבר את התרומה של התמודדות זו לבניית משמעות הנובלה.

קבוצה שנייה

ענה על אחת מן השאלות 6-12 (24 נקודות).

6. אודיסיאה / הומרוס

התלהבות והתרגשות, לעומת איפוק והיסוס – כיצד רגשות אלה באים לידי ביטוי בפרק 23 ביצירה?
הסבר את תפקידם בבניית המשמעות של הפרק.

7. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

פְּרָדָה / אלזה לסקר־שילר

תרגום: יהודה עמיחי

בית 1 אֶךְ לְעוֹלָם לֹא בָאָתָּ עִם עֶרְב־
יִשְׁבְּתִי בְּאֶדְרֵת כּוֹכְבִים.

בית 2 אִם דָּפְקוּ עַל בֵּיתִי,
זֶה הִיָּה לְבִי שְׁלִי.

בית 3 הוּא תְּלוּי עֵכָשְׁיוֹ עַל כָּל מְזוּזָה,
גַּם עַל דִּלְתָהּ.

בית 4 שׁוֹשְׁנַת אֵשׁ דּוֹעֶכֶת בֵּין שְׁרָכִים,
בְּחוּם הָאֵר.

בית 5 צְבֻעֵתִי אֶת הַשָּׁמַיִם פֹּטֵל
בְּדָם לְבִי.

בית 6 אֶךְ לְעוֹלָם לֹא בָאָתָּ עִם עֶרְב־
.... עֲמֵדְתִי בְּנַעֲלִים זְהָבוֹת.

ציין את הדמיון ואת השוני בין הבית הראשון בשיר ובין הבית האחרון, והסבר את התרומה של דמיון ושוני אלה לבניית משמעות השיר.

8. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרי.

שִׁיר לַיְלָה שֶׁל נוֹדָד / וולפגנג גיתה

תרגמו אמיר אור ואריאל הירשפלד

מַעַל הַפְּסָגוֹת

מְנוּחָה.

בְּכָל צְמֻרוֹת

חֵשׁ הַנֶּדָּךְ

אֶף לֹא רַחֵשׁ רוּחַ.

בְּיַעַר הַצְּפָרִים שׁוֹתְקוֹת.

רַק רְגַע חֶפֶז עוֹד,

גַּם אֶתָּה תְּנוּחַ.

מה מאפיין את הטבע בשיר, ומהי תרומתו להבנת עולמו של הנודד? הסבר והדגם את דבריך.

9. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרי.

רֵאשִׁית הַיְדִידוֹת / אדוניס (עלי אחמד סעיד אסבר)

תרגם שמואל רגולנט

בְּשֵׁנַת אֲלֵפִים

אֲנִי מִתְכַּנֵּן עֲכָשׁוּ, כְּלוּמֵר מְחָר, אוּ מְחַרְתִּים,

אֲזַמְיִנְךָ לְהִסָּב עִמִּי

תְּהִיָּה הַשְּׂמֵשׁ, יְהִי הַמַּיִם, יְהִי הָעֵשֶׁב כְּאוֹרֶחַ

נְהִיָּה חֲלוּקִים בְּדַעוֹתֵינוּ: אֵלֹהֵם חֲזִינוֹתֵינוּ הַסּוֹעְרִים יוֹתֵר

אֵלֹהֵם צָעֲדֵנוּ הֶרְחֹקִים יוֹתֵר –

נִתְפַּיֵס תַּחַת שְׁמֵי הַשָּׁרָה,

נִכְרִיז עַל מְמֻלְכֶת שְׁנֵי הַנְּצִים –

וְעַל אַחוּדָם שֶׁל שְׁנֵי הַנְּצִים הָאֵלֶּה.

כיצד בא לידי ביטוי בשיר המתח בין החזון האוטופי ובין היכולת להגשימו? הסבר והדגם את דבריך.

10. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרי.

יֵרַח מְלֵא וּפְרִידָה הַקְטָנָה / טד יז

תרגם שמעון זנדבנק

עָרַב קָטָן קָרִיר שְׁנֻצְטִימֶק לְנִבְיַחַת פֶּלֶב
וְקִשְׁקוּשׁ דְּלִי -

וְאַתָּה מְקַשֵּׁיבָה.

קוֹר עֵכָבִישׁ, דְּרוֹךְ לְנִגְיַעַת הַטַּל.

דְּלִי מוֹרָם, דּוֹמָם וּמְלֵא עַד שְׁפָתָיו - רְאֵי
שְׁיַפְתָּה כּוֹכַב רֵאשׁוֹן לְרַעַד.

פְּרוֹת הוֹלְכוֹת הַבַּיְתָה שָׁם בְּשִׁבְלִי, קוֹשְׁרוֹת

לְגִדְרוֹת זָרִים חֲמִים

שֶׁל הַבְּלִיפָה,

נָהַר אֶפֶל שֶׁל דָּם, הַרְבֵּה גוֹשִׁים שֶׁל סֶלַע

נוֹשְׂאִים זְהִיר־זְהִיר חֶלֶב שְׁלֵא נִשְׁפָּךְ.

"יֵרַח!", אַתָּה קוֹרֵאת פְּתָאם, "יֵרַח! יֵרַח!"

הַיֵּרַח נִסּוּג מְעַט כְּאֵמֶן צוֹפֶה נִדְהָם בִּיצִירָה

הַמְצַבֵּיעָה עָלָיו נִדְהָמָת.

"ירח מלא ופרידה הקטנה" הוא גם שיר טבע וגם שיר ארספואטי.

הסבר והדגם קביעה זו.

11. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

סונטה 130 / ויליאם שקספיר

תרגום שמעון זנדבנק

עִינֵי גְבֵרְתִי לֹא שְׁמֵשׁ לֹא וְלֹא;
 שְׁנֵי - אָדָם הוּא פִי־שִׁבְעָה מְפִיָּה;
 אִם שְׁלֹג צַח - שְׁדָה שְׁחוּם כָּלוּ;
 שְׁעָר אִם פֶּז הוּא - אֲזֵי רֵאשָׁה כְּפִיחַ.
 רְאִיתִי שׁוֹשֵׁנֵי־שְׁנֵי בֵּין חוּחַ,
 אֶךְ עַל לְחִיָּה אֵיפֶה שׁוֹשֵׁן כֶּזֶה?
 וַיֵּשׁ בְּשָׂמִים שׁוֹפְעִים יוֹתֵר נִיחוּחַ
 מֵרִיחַ הַבְּלִי־פִיָּה, כְּמִדְמָה.
 קוֹלָה אֲנִי אוֹהֵב, אֶךְ זֹאת לְדַעַת:
 יֵשׁ מְנַגֵּינֹת יוֹתֵר מְרוֹמְמוֹת -
 כֵּן לֹא רְאִיתִי עוֹד אֱלֹה פּוֹסְעֵת:
 גְּבֵרְתִי, אוֹדָה רְגֵלָה עַל אֲדָמוֹת.
 וְעַם כָּל זֶה יְקָרָה לִי עַד אֵין חֶקֶר
 מִכָּל אִשָּׁה שְׁנִמְשָׁלָה לְשִׁקֵּר.

השיר מסתיים במעין פואנטה המחייבת לקרוא אותו קריאה נוספת וחדשה.

הסבר והדגם קביעה זו.

מדוע לדעתך בחר המשורר במבנה זה של השיר? הסבר והדגם את דבריך.

12. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

בַּלְדָה / יעקב גלאטשטיין

תרגם בנימין הרשב

תִּירוּ בִּי, חֲבָרִים,
 בְּשִׁתִּי רְגְלֵי אֲשֶׁר בָּרַחוּ,
 אֶךְ אֵל תִּירוּ בְּרֹאשׁ
 הַמְהַרְהַר עַל סְנוּגִיּוֹת בָּקָן.
 כָּךְ הִתְחַנֵּן,
 כְּשֶׁהוֹצִיאֹהוּ עִם שַׁחַר
 לְכַפֵּר הַגְּדוּלָה.
 הוּא לֹא בָכָה, הוּא רַק צָבַט בְּשִׁעְרוֹת זְקָנוֹ.
 חוּסוּ - הִתְחַנֵּן - רַחֲמוּ
 עַל רֹאשׁ שֶׁל בְּוֹאֵדִים.
 אֲבָל עֲשׂוּרִים רוֹבִים כְּבִמְטַח אֶחָד
 פָּצְחוּ לוֹ אֶת הָרֹאשׁ שֶׁהִתְעַנָּה
 לְתַפְס מוֹבָן שֶׁל הַמְלָה -
 עָרִיק.
 15 וְאֲנִי שֶׁהֵייתִי אֶחָד מֵעֲשׂוּרִים הָרוֹבִים
 תְּעִיתִי אַרְכוֹת, עַד שֶׁמְצֵאתִי אֶת הַקּוֹן.
 לְטַפְתִּי שֶׁלְשָׁה רֵאשִׁים קְטַנִּים
 וּבְגָרוֹנִי הִחַזְקֵתִי כְּשִׁבוּיִים
 אֶת דְּמֵעוֹתַי.
 אֲשֶׁה שִׁתְּקַנִּית וּגְבוּהָהּ, עִם חֲזָה מוֹרָם,
 חֲכָתָה לְמַלְיָם שְׁלִי.
 אוֹי, הָאֵם יְכַלְתִּי לְסַפֵּר לָהּ,
 וְאִידֵךְ עֲצָמֵי יְכַלְתִּי לְהַצְדִּיק,
 אֶפְלוּ אִם הָאִישׁ הָיָה
 עָרִיק.

"וְאֲנִי שֶׁהֵייתִי אֶחָד מֵעֲשׂוּרִים הָרוֹבִים" (שורה 15)

כיצד דברים אלה מסייעים לעיצוב דמותו המורכבת של הדובר בשיר? הסבר והדגם את דבריך.

פרק שני: נושאים בין-ז'אנריים (50 נקודות)

ענה על שאלה אחת בנושא שלמדת.

להיות יהודי, להיות ישראלי: קולות וזהויות

אם למדת נושא זה, ענה על אחת מן השאלות 13-14.

13. ביצירות רבות בנושא "להיות יהודי, להיות ישראלי: קולות וזהויות" יש דמויות בשולי החברה או דמויות שבחרו להינתק

מסביבתן החברתית. תאר דמויות כאלה ביצירות שלמדת בנושא זה, והסבר אם באמצעות דמויות אלה באה לידי ביטוי

ביצירות ביקורת על המציאות הישראלית.

ענה על פי:

א. רומאן או מחזה (30 נקודות)

ב. סיפור קצר או שיר וסרט קולנוע (20 נקודות)

14. הסבר והדגם את ההשפעה של המשפחה או של הקהילה על הזהות היהודית או על הזהות הישראלית של דמות מרכזית

ביצירות שלמדת בנושא "להיות יהודי, להיות ישראלי: קולות וזהויות".

ענה על פי:

א. רומאן או מחזה (30 נקודות)

ב. סיפור קצר או שני שירים (20 נקודות)

ספרות בעקבות השואה

אם למדת נושא זה, ענה על אחת מן השאלות 15-16.

15. בחר באחד מן הנושאים האלה: אובדן הבית והמשפחה, התבגרות בתקופת השואה או בצל זיכרון השואה, גילויים של מאבק ושל גבורה בתקופת השואה או לאחר השואה, והסבר כיצד הוא בא לידי ביטוי ביצירות שלמדת בנושא "ספרות בעקבות השואה".

ענה על פי:

א. רומאן או הנובלה "מומיק" או שני סיפורים קצרים (30 נקודות)

ב. שני שירים או "פוגת המוות" מאת פאול צלאן או שיר וסרט קולנוע (20 נקודות)

16. נושא השואה מיוצג באמצעים ספרותיים כמו איפוק, זעקה, הזרה, אירוניה, מילות צופן, סמלים, שימוש בתשתיות מקראיות.

באילו מן האמצעים הספרותיים האלה מיוצג נושא השואה ביצירות שלמדת? הסבר את התרומה של אמצעים אלה לבניית המשמעות של כל יצירה.

ענה על פי:

א. רומאן או הנובלה "מומיק" או מחזה (30 נקודות)

ב. סיפור קצר או שיר וסרט קולנוע (20 נקודות)

התבגרות בראי הספרות

אם למדת נושא זה, ענה על אחת מן השאלות 17-18.

17. ביצירות שלמדת בנושא "התבגרות בראי הספרות", תאר אירועים שהשפיעו על תהליך ההתבגרות של דמות מרכזית,

והסבר מדוע דווקא אירועים אלה הם בעיניך אירועים מכוננים בתהליך ההתבגרות של דמות זו.

ענה על פי:

א. רומאן או נובלה (30 נקודות)

ב. סיפור קצר או שיר וסרט קולנוע (20 נקודות)

18. לחברה הסובבת יש תפקיד מכריע בתהליך ההתבגרות של היחיד.

ביצירות שלמדת בנושא "התבגרות בראי הספרות", תאר את הזיקה בין המתבגר ובין דמויות בסביבתו, והסבר את השפעתן

על תהליך ההתבגרות שלו.

ענה על פי:

א. רומאן או נובלה (30 נקודות)

ב. סיפור קצר או שיר וסרט קולנוע (20 נקודות)

בכול צופייה, והכול צפוי בה: סוגיות ארספואטיות

אם למדת נושא זה, ענה על אחת מן השאלות 19-20.

19. ביצירות בנושא "בכול צופייה, והכול צפוי בה: סוגיות ארספואטיות" באות לידי ביטוי שאלות כמו האם היצירה היא כורח או בחירה? מדוע לעיתים תהליך היצירה מלווה בכאב או בקשיים? עד כמה היוצר תלוי בקהלו? האם כדי ליצור על האומן להיות מרוחק מן החיים או להתערות בהם? אילו מן השאלות האלה עולות ביצירות שלמדת בנושא זה? האם ביצירות יש תשובות חד משמעיות על שאלות אלה? הסבר והדגם את דבריך.
ענה על פי:

א. רומאן או מחזה (30 נקודות)

ב. סיפור קצר או שיר וסיפור מן המיתולוגיה או שיר וסרט קולנוע (20 נקודות)

20. ביצירות רבות בנושא "בכול צופייה, והכול צפוי בה: סוגיות ארספואטיות" יחסו של האומן אל הטבע, אל הקהל, אל החברה, אל הממסד ואל בן הזוג או בת הזוג מעצבים את דמותו כאומן. אילו מן היחסים האלה מעצבים את דמות האומן ביצירות שלמדת? הסבר והדגם את דבריך.
ענה על פי:

א. מחזה או רומאן (30 נקודות)

ב. "הברכה" מאת חיים נחמן ביאליק או שניים משירי נתן אלתרמן ("השיר הזר", "הנה העצים", "עוד חוזר הניגון") או שני שירים מן המחזור "משירי הנחל" מאת לאה גולדברג או שניים משירי רחל ("ספר שירי", "ניב", "נפתולים") (20 נקודות)

לא הכול ריאליסטי

אם למדת נושא זה, ענה על אחת מן השאלות 21-22.

21. הסבר והדגם כיצד משאלות, דחפים, יצרים וחרדות מתממשים בעולמן של הדמויות באמצעות היסודות הפנטסטיים

ביצירות שלמדת בנושא "לא הכול ריאליסטי".

ענה על פי:

א. מחזה **או** נובלה **או** רומאן (30 נקודות)

ב. סיפור קצר מאת אחד מן הסופרים האלה: פ' קפקא, א"א פו, ש"י עגנון, א"ב יהושע (20 נקודות)

22. ביצירות שלמדת בנושא "לא הכול ריאליסטי", מה הם היסודות הפנטסטיים שמעוררים עניין מיוחד ומעצימים את

חוויות הקריאה והצפייה? הסבר והדגם את דבריך.

בתשובתך כתוב גם אילו יצירות אתה מעדיף לקרוא, יצירות שיש בהן יסודות פנטסטיים או יצירות ריאליסטיות? הסבר

את דבריך.

ענה על פי:

א. נובלה **או** רומאן **או** סיפור קצר וסרט קולנוע (30 נקודות)

ב. סיפור קצר מאת אחד מן הסופרים האלה: פ' קפקא, א"א פו, ש"י עגנון, א"ב יהושע (20 נקודות)

נשיות וגבריות: ייצוגי מגדר בספרות

אם למדת נושא זה, ענה על אחת מן השאלות 23-24.

23. נורמות חברתיות, מוסכמות חברתיות, דמויות כובלות ותכונות אופי הן גורמים המשפיעים על מצבם של נשים וגברים ועל מעמדם בחברה.

הסבר והדגם קביעה זו על פי יצירות שלמדת בנושא "נשיות וגבריות: ייצוגי מגדר בספרות".
האם ביצירות אלה נרמזת אפשרות לשינוי מצבם ומעמדם של הנשים והגברים? הסבר והדגם את דבריך.
ענה על פי:

א. מחזה או רומאן (30 נקודות)

ב. שני שירים או שיר וסרט קולנוע (20 נקודות)

24. תאר מערכות יחסים בין בני זוג או בין בני משפחה ביצירות שלמדת בנושא "נשיות וגבריות: ייצוגי מגדר בספרות", והסבר כיצד סוגיות הנוגעות למגדר באות לידי ביטוי במערכות יחסים אלה.

ענה על פי:

א. נובלה מאת עגנון ("שבועות אמונים" או "גבעת החול" או "בדמי ימיה") או מחזה או רומאן (30 נקודות)

ב. סיפור קצר או שיר וסרט קולנוע או מדרש וסרט קולנוע (20 נקודות)

בהצלחה!